

Litteraturområdet i Århus Kommune

Kortlægning og anbefalinger til fremtidige satsningsområder

Indhold

Indhold	2
1. Resume	3
1.1 Rapportens indhold	3
1.2 Sammenfatning af rapportens anbefalinger	3
2. Litteraturpolitikens baggrund	4
2.1 Litteraturpolitikens formål.....	4
2.2 Litteraturpolitikens målgruppe.....	5
2.3 Kommissorium	5
2.4 Proces og metode	5
Kortlægningen	6
Tænketankens idekatalog	6
Inddragelse af øvrige interesserede	7
Anbefalinger	7
3. Kortlægning af litteraturområdet i Århus Kommune	8
3.1 Kommunale aktiviteter.....	8
Skoleområdet	8
Biblioteksområdet	10
Det øvrige kulturområde	12
3.2 Ikke-kommunale aktiviteter.....	14
3.3 Økonomiske støttemuligheder.....	21
Kommunale støttemuligheder.....	21
Statslige støttemuligheder	23
Ikke-offentlige støttemuligheder	24
4. Tænketankens forslag til fremtidige satsninger og initiativer	25
4.1 Tænketankens beskrivelse af litteraturmiljøet i Århus	25
4.2 Tænketankens konkrete forslag	26
Tværgående forslag.....	26
Forslag specielt rettet mod voksenområdet	30
Forslag specielt rettet mod børne- og ungdomsområdet.....	31
5. Anbefalinger til fremtidige initiativer	35
5.1 En litteraturkoordinator.....	35
5.2 En litteraturskole for børn	38
5.3 Et aktivt og deltagende litteraturmiljø	38
5.4 Anbefalinger til øvrige kommunale initiativer	39
Bilag 1: Den litteraturpolitiske tænketank	41

1. Resume

Med Byrådets vedtagelse af Kulturpolitik 2004-2007 blev det besluttet, at der skal udarbejdes en litteraturpolitik for talentudvikling for Århus Kommune.

Litteraturen har ikke tidligere været genstand for en selvstændig politik, og nærværende rapport er således det første større samlede oplæg på litteraturområdet i Århus Kommune.

1.1 Rapportens indhold

Rapporten indeholder for det første en *kortlægning af litteraturmiljøet i Århus*. Dels er det beskrevet, hvilke aktører (frivillige foreninger, offentlige institutioner, kommercielle aktører mv.), der opererer i det litterære felt i byen, dels er der givet eksempler på, hvilke aktiviteter og arrangementer disse aktører afvikler og står bag, således at der nu tegner sig et billede af byens litteraturmiljø.

For det andet indeholder rapporten et *idekatalog* med forslag til fremtidige tiltag og aktiviteter på litteraturområdet i Århus. Idekataloget er udarbejdet på baggrund af drøftelser i *den litteraturpolitiske tænketank*, der blev nedsat i forbindelse med projektet. Tænketanken har bestået af aktører med tilknytning til litteraturmiljøet.

Rapporten indeholder for det tredje en række *anbefalinger* til, hvordan Århus Kommune kan bidrage til at udvikle det litterære miljø, herunder at understøtte litterære talenter i deres udvikling. anbefalingerne er fremadrettede, og der lægges op til, at disse danner baggrund for den fremtidige litteraturpolitiske strategi i Århus Kommune.

1.2 Sammenfatning af rapportens anbefalinger

Rapporten indeholder fire overordnede anbefalinger:

- 1) Det anbefales, at Århus Kommune afsætter økonomiske midler, således at der i en forsøgsperiode på to år kan ansættes en litteraturkoordinator.
- 2) Det anbefales, at Århus Kommune på sigt arbejder for etablering af en litteraturskole for børn.
- 3) Det anbefales, at de eksisterende ikke-kommunale litterære aktører aktivt tager ansvar for videreudviklingen af det litterære miljø i byen.
- 4) Det anbefales, at der på de århusianske folkeskoler samt på Hovedbiblioteket og lokalbibliotekerne arbejdes målrettet med at udbygge det igangværende arbejde med at styrke læse- og skrivelysten blandt børn og unge.

2. Litteraturpolitikens baggrund

Litteratur har ikke tidligere været et særskilt politisk felt i Århus Kommune. Med dette oplæg fremlægges en *kortlægning* af litteraturmiljøet i Århus Kommune, *den litteraturpolitiske tænketanks forslag* til initiativer på litteraturområdet samt en række *anbefalinger* til konkrete litteraturpolitiske satsninger i Århus Kommune.

Baggrunden for udarbejdelsen af en litteraturpolitik udspringer af Århus Kommunes Kulturpolitik 2004 – 2007. Heri fremgår det, at der inden for den nuværende kulturpolitik periode skal udarbejdes en litteraturpolitik for talentudvikling.

Fastlæggelse af en litteraturpolitik er således ét af flere kulturpolitiske indsatsområder, der skal bidrage til at realisere den kulturpolitiske vision: "*Århus skal være en levende kulturby med produktionsmiljøer i udvikling og kunst og kulturtilbud af høj kvalitet, der appellerer til et bredt publikum*" (Kulturpolitik 2004 – 2007).

Bibliotekerne, Kulturforvaltningen og de kommunale skoler har gennem årene understøttet og stået bag en række konkrete initiativer på litteraturområdet. Det er imidlertid første gang, der skabes et samlet overblik over disse aktiviteter, ligesom det er første gang, der arbejdes med en koordinering på området.

I det århusianske litteraturmiljø findes en række foreninger, institutioner og grupper, der på forskellig vis arbejder med at udvikle det litterære miljø i byen, præsentere litteratur og støtte talentudviklingen. Disse foreninger og gruppers aktiviteter er ligeledes blevet kortlagt, således at der nu foreligger et overblik over de forskellige aktiviteter, der pt. foregår på litteraturområdet i Århus kommune.

2.1 Litteraturpolitikens formål

I Århus Kommunes Kulturpolitik 2004 – 2007 er rammerne for litteraturpolitikken beskrevet således:

Det overordnede formål med Århus Kommunes litteraturpolitik er:

- *at fremme interessen for at skrive fiktion*
- *at sætte fokus på litteratur og poesi*
- *at understøtte talenter i deres udvikling*
- *at skabe en generel interesse for litteratur*

2.2 Litteraturpolitikens målgruppe

Kulturpolitikken skitserer den primære målgruppe for litteraturpolitikken som værende *de potentielle og udøvende talenter*. Dette sker på baggrund af en inddeling af gruppen af forfattere i tre lag, hvor sidstnævnte ikke er omfattet:

- potentielle talenter, eksempelvis blandt skolebørn
- udøvende talenter, der endnu ikke er etablerede
- de professionelle

Herudover er litteraturpolitikens målgruppe *øvrige borgere – børn, unge og voksne – med interesse for litteratur*.

2.3 Kommissorium

På baggrund af oplægget i Kulturpolitikken blev der formuleret et kommissorium, der blev godkendt af Rådmanden for den daværende 4. Afdeling den 1. december 2005. Nærværende rapport er udarbejdet inden for disse rammer.

Kommissoriet lyder:

1) Der gennemføres en kortlægning af litteraturområdet, herunder

- Kortlægning af aktørerne inden for litteraturområdet
- Kortlægning af eksisterende økonomiske støttemuligheder
- Kortlægning af eksisterende kommunale initiativer. Denne kortlægning skal omfatte skoleområdet, biblioteksområdet og øvrige kommunale initiativer
- Kortlægning af ikke-kommunale initiativer (med/uden støtte)

2) Der fremsættes en række anbefalinger til initiativer, satsninger og handlinger på litteraturområdet

- Anbefalingerne tager bl.a. udgangspunkt i kortlægningen samt input fra de relevante aktører på området

2.4 Proces og metode

Arbejdet med litteraturpolitikken startede i efteråret 2005, hvor tidsplan og kommissorium blev udarbejdet og efterfølgende godkendt af Rådmanden for Magistratens 4. Afdeling.

Nærværende rapport er blevet til i et samarbejde mellem Bibliotekerne, Skolerne og Kulturforvaltningen, hvor sidstnævnte har haft projektansvaret.

Projektets styregruppe har bestået af

- Ib Christensen, Fritids- og Kulturforvaltningen (formand)
- Linda Oddershede, Skolevæsenet
- Knud Schulz, Biblioteksvæsenet
- Line Wagener, Fritids- og Kulturforvaltningen

Projektets arbejdsgruppe har bestået af:

- Line Wagener, Fritids- og Kulturforvaltningen (projektleder)
- Grethe Krarup, Fritids- og Kulturforvaltningen
- Jens Nygaard, Skolevæsenet
- Stefan Groot, Skolevæsenet
- Lise Vandborg, Biblioteksvæsenet og Litteratursiden.dk
- Irene Aagaard, Biblioteksvæsenet

Kortlægningen

Kortlægningen er gennemført i perioden januar til maj 2006.

På skoleområdet blev ti folkeskoler anmodet om at beskrive deres aktiviteter inden for det seneste år. Samtidig er de øvrige skoler i kommunen via intranet informeret om projektet og opfordret til at bidrage med oplysninger. Der er indsamlet oplysninger blandt samtlige kommunale lokalbiblioteker og Hovedbiblioteket, og de øvrige kommunale kulturinstitutioner har ligeledes bidraget med relevante oplysninger. Det skriftlige materiale fra de offentlige institutioner er suppleret med oplysninger fra hjemmesider samt tilgængeligt trykt materiale.

Informationerne om byens ikke-offentlige litteraturaktører er indhentet via hjemmesider, trykt materiale samt via mundtlig og skriftlig kommunikation med de enkelte aktører.

Resultatet af kortlægningen fremgår af afsnit 3.

Tænketankens idekatalog

I marts 2006 blev en række aktører med tilknytning til litteraturområdet inviteret til at deltage i en litteraturpolitisk tænketank. Tænketanken bestod af repræsentanter fra Århus Kommunes Biblioteker, de kommunale folkeskoler, en privat-skole, større århusianske litteraturforeninger samt fra en række andre institutioner med tilknytning til litteraturmiljøet. Endvidere deltog etablerede århusianske forfattere samt repræsentanter med anden etnisk baggrund end dansk, som på forskellig vis har en tilknytning til det litterære miljø i byen.

Tænketanken bestod af i alt 21 medlemmer (se bilag 1).

Tænketanken afholdt i løbet af marts to aftenmøder, hvortil der forinden var udarbejdet diskussionsoplæg. På møderne foregik diskussionerne i tre mindre

grupper, og der blev efterfølgende udarbejdet referater fra de enkelte grupper. Referaterne blev fremsendt til kommentering blandt tænketankens medlemmer m.h.p. at kvalitetssikre det materiale, der er anvendt i den videre proces.

Ideer, forslag og bemærkninger fra tænketankens drøftelser er afrapporteret i rapportens afsnit 4.

Inddragelse af øvrige interesserede

I forbindelse med igangsætningen af projektet blev der lagt en beskrivelse af projektet på Århus Kommunes hjemmeside. Heraf fremgik projektets formål, tidsplan og proces, og der blev oprettet et debatforum, hvor øvrige interesserede blev opfordret til at bidrage med ideer og forslag til projektet.

Anbefalinger

På baggrund af kortlægningen samt drøftelserne i tænketanken har projektgruppen og styregruppen opstillet en række anbefalinger til fremtidige indsatsområder. Disse fremgår af afsnit 5.

3. Kortlægning af litteraturområdet i Århus Kommune

Der bliver sat fokus på det læste og skrevne ord mange steder i Århus Kommune. Dels afvikles der i kommunalt regi en række aktiviteter, der har til formål at støtte op om talentudvikling og sætte fokus på litteratur, dels eksisterer der i Århus et blomstrende litterært miljø, der via en række forskelligartede arrangementer og tilbud er med til at sætte litteraturen under lup.

I nærværende afsnit redegøres for denne række af litterære aktiviteter. Der er således tale om en *bagudrettet beskrivelse af det eksisterende litteraturmiljø*.

Kortlægningen fokuserer primært på aktiviteter, der er afviklet i 2005 og indeholder tre dele:

I afsnit 3.1 beskrives de *kommunale aktiviteter*. Efterfølgende redegøres for de *foreninger og øvrige aktører*, der eksisterer i Århus og hvordan disse på forskellig vis sætter fokus på og arbejder med litteratur og talentudvikling. Afslutningsvis redegøres i afsnit 3.3 for de *økonomiske støttemuligheder*, der er på litteraturområdet i Århus.

3.1 Kommunale aktiviteter

Århus Kommune arbejder på forskellig vis med at støtte udviklingen af potentielle og udøvende talenter samt at fremme interessen for at læse og skrive litteratur.

Herunder redegøres for, hvordan dette hidtil har udmøntet sig inden for hhv. skoleområdet, biblioteksområdet og det øvrige kulturområde.

Skoleområdet

Folkeskolerne i Århus Kommune varetager bl.a. gennem danskundervisningen væsentlige opgaver i forhold til at udvikle børn og unges læse- og skrivefærdigheder, deres udtryks- og læseglæde samt deres indsigt i og kendskab til litteratur.

Skolernes arbejde med litteratur er mangespektret og foregår bl.a. som led i den daglige danskundervisning, i tværfaglige projekter, på tværs af klassetrin og i samarbejde med skole- og lokalbiblioteker.

En samlet beskrivelse af folkeskolernes aktiviteter og indsatser på dette område vil blive yderst omfattende. I det følgende gives således alene en række *eksempler* på

nogle af de metoder og aktiviteter, der anvendes i de århusianske folkeskoler inden for litteraturområdet.

Særligt med henblik på at styrke elevernes læsefærdigheder gennemføres der på skolerne forskelligartede *læsekurser*, både skønlitterære og faglige kurser.

Der arbejdes med *synliggørelse af læsningen* via f.eks. læsebarometre og læselog, hvor eleverne dokumenterer hvor meget og hvad de har læst. Læseloggen kombineres eventuelt med en vurdering og omtale af de enkelte bøger.

På flere skoler inddrages *skolebibliotekerne* aktivt i arbejdet med at øge elevernes læselyst. Eksempelvis forestår skolebibliotekarere højtlesning og diskussion af bøger med eleverne, de præsenterer litteratur, der er relevant på det enkelte klassetrin og hjælper børnene med at finde og udvælge bøger, og der er indrettet læsekroge på biblioteket. Skoleklasser besøger *lokalbibliotekerne*, som gennemfører dels biblioteksorienteringer, dels booktalks, hvor bøger og litteratur præsenteres og drøftes med børnene. Århus Kommunale Skolemediecenter understøtter disse pædagogiske indsatser bl.a. via indkøbspolitikken af læremidler (bøger, videobånd, dvd mv.), der udlånes til skolerne.

En metode til at stimulere læselysten, der også anvendes flere steder, er at lade børnene *læse højt for hinanden* både enkeltvis, i grupper og ved at ældre elever besøger klasser på et lavere klassetrin. Herved kan eleverne inspirere hinanden indbyrdes.

Forfatterbesøg er også en aktivitet, der anvendes på mange skoler. Både som middel til at vække læselysten og evt. kombineret med skrivekurser, hvor forfatteren underviser børnene i, hvordan der kan arbejdes med skriveprocessen.

Der gennemføres endvidere en række regionale og landsdækkende kampagner og projekter, som skolerne også har mulighed for at deltage i. Eksempelvis læsekampagnen "*Den eventyrlige historie*", "*Vi skriver til avisen*", "*Læseraketten*" mv.

Som led i styrkelsen af elevernes skrivefærdigheder udarbejder børnene *boganmeldelser* af læste bøger. Anmeldelserne anvendes af klassekammerater, trykkes i klasseaviser, skolebladet mv.

På flere skoler er der også mulighed for at *skrive artikler* til et skoleblad, en klasseavis eller lignende.

Der gennemføres *litteraturprojekter*, hvor børnene laver udstillinger og skriftlige præsentationer af et bestemt tema, en forfatter, en bog eller lignende.

Læsning og skrivning kombineres via *meddigtningsskriverier*, hvor eleverne skriver en fortsættelse eller en ny slutning på en bog og via *stafetskrivning*, hvor en elev, gruppe eller klasse skriver første afsnit af en historie, hvorefter stafetten sendes videre, indtil historien har nået sin afslutning.

Procesorienteret skrivning er blevet en del af den daglige undervisning de fleste steder. Her inddeles skriveprocessen i faser, der arbejdes med kreativ skrivning, tekstkritik, forskellige skriveteknikker mv.

Partnerskabsskrivning med gensidig kritik benyttes også, dels til at udvikle børnenes færdigheder til at læse og give konstruktiv kritik, dels til at udvikle skrivefærdigheder.

En anden måde at give børnene litteraturoplevelser er ved at *benytte andre medier end bogen*. Eksempelvis kombineres medier som film, bog og lydbånd i forbindelse med projekter og bøger omsættes til drama og sættes op som teater.

Samling af elevers tekster og historier i mindre bøger, der trykkes, indbindes og *opstilles på skolebiblioteket til udlån* anvendes også. Herved får børnene mulighed for at se deres egne tekster i trykt form, og det giver børnene mulighed for at læse hinandens historier.

Biblioteksområdet

Århus Kommunes Biblioteker stiller med udgangspunkt i biblioteksloven bøger og en række andre materialer, elektroniske tjenester m.m. til rådighed for borgerne på de 18 lokalbiblioteker, Hovedbiblioteket og via internettet. Desuden står bibliotekerne bag en række aktiviteter og arrangementer, der på forskellig vis sætter fokus på litteratur.

Børn & Unge

Bibliotekerne har i løbet af 2005 afviklet en række arrangementer og aktiviteter for børn og unge primært med fokus på at styrke læselysten.

Initiativet "*Sommerbogen*" er en årlig tilbagevendende aktivitet på Hovedbiblioteket og de fleste lokalbiblioteker for børn i alderen 8-14 år. Projektets ide er, at børnene får et stempel for hver bog, de læser. Efter fem læste bøger skriver børnene en anmeldelse af én af bøgerne. Anmeldelsen offentliggøres på bibliotekets hjemmeside, og barnet får en bog foræret af biblioteket. I 2005 deltog over 500 børn i projektet.

Et andet tværgående projekt i 2005 var deltagelse i den landsdækkende børne- og ungdomslitteraturfestival "*Den gode historie*", der blev afviklet i perioden 30. september til 13. oktober 2005. Århus Kommunes Biblioteker deltog med en række børnearrangementer på forskellige biblioteker, blandt andet læsekonkurrencer,

skriveprojekter, oplæsningsarrangementer, tekstværksteder mv. Projektets målgruppe var børn og unge under 16 år.

Derudover har de enkelte lokalbiblioteker og Hovedbiblioteket stået bag en række lokalt forankrede projekter.

På flere biblioteker er der oprettet *læseklubber*, hvor børnene og en børnebibliotekar mødes ca. en gang månedligt og diskuterer en bog, de har læst. Eksempelvis læseklubben Potter og Co. på Hovedbiblioteket og læseklubben W.i.t.c.h & Wizard på Højbjerg Bibliotek, der begge er udsprunget af den store interesse for Harry Potter bøgerne.

På Gellerup og Hasle biblioteker er projektet "*Læsehunger*" blevet afviklet i løbet af 2005. Det overordnede formål med projektet var at øge tosprogede kvinders interesse for at stimulere deres børns sprogudvikling og sprogtilegnelse. Projektet henvendte sig til tosprogede børn mellem 4 og 10 år samt deres mødre. Projektet har blandt andet omfattet fortæller- og højt-læsningsarrangementer på skoler og i institutioner samt fortællerværksteder, hvor kvinderne skulle udvikle deres kompetencer til at fortælle historier mv.

Lokalbibliotekerne i Tilst og Viby har afviklet et projekt med Bogkufferter til integrerede institutioner og børnehaver med mange tosprogede børn. Her har børnebibliotekerne pakket kufferter med bøger og andre sprogstimulerende materialer inden for forskellige emner. Disse er blevet bragt ud til udvalgte institutioner og udskiftet løbende.

Flere lokalbiblioteker har i løbet af 2005 afviklet særlige arrangementer i anledning af H.C. Andersen-året primært med henblik på at øge interessen for Andersens forfatterskab. Aktiviteterne har blandt andet omfattet højt-læsning af eventyr for børn, udstillinger, teater- og musikarrangementer mv.

For de helt små (2-6 årige) har bl.a. Harlev Lokalbibliotek og Hovedbiblioteket afholdt *højt-læsnings- og fortællerarrangementer*. På Harlev bibliotek vises der samtidig lysbilleder, der fungerer som illustration til fortællingerne. Aktiviteten har været rettet mod institutioner, dagplejere og private.

Højbjerg Bibliotek indbyder, som mange andre lokalbiblioteker, hvert år skolerne til en traditionel biblioteksorientering. Som alternativ hertil tilbydes en "*Booktalk*", hvor bibliotekaren fortæller om forskellige romaner tilpasset den pågældende aldersgruppe. Booktalks bliver modtaget positivt blandt eleverne, og flere og flere klasser vælger denne form i stedet for den traditionelle biblioteksorientering.

Århus Kommunes Biblioteker deltager endvidere i www.dotbot.dk - det landsdækkende børnebibliotek på nettet - idet Århus Kommunes Biblioteker er ansvarlig for litteratursiderne Connie og Lukas for de 10-13-årige.

Voksne

Bibliotekerne har også stået bag en række aktiviteter for voksne.

På en række lokalbiblioteker (bl.a. Beder-Malling, Trige, Åby, Gellerup Hasle, Trige og Solbjerg) er der oprettet *litteraturkredse/læseklubber* for voksne, hvor udvalgte bøger læses og drøftes. De fleste steder stiller bibliotekerne lokaler til rådighed, og bibliotekarerne er involverede i fremskaffelse af bøger og forslag til læsning. Grupperne mødes ca. en gang månedligt.

Flere biblioteker har afviklet *forfatteraftener*, hvor kendte danske forfattere har læst op og fortalt om deres forfatterskab, ligesom der flere steder er afviklet *foredragsarrangementer* omhandlende et forfatterskab, en udvalgt genre eller et afgrænset tema.

Udstillinger af bøger inden for et bestemt tema eller omhandlende litterære priser har også været blandt flere bibliotekers aktiviteter i 2005.

Med henblik på at sætte fokus på lyrikken og præsentere litteratur på nye måder lancerede Århus Kommunes Biblioteker og Århus Sporveje i 2005 for femte år i træk en række århusianske lyrikeres digte på reklameskilte i bybusserne. Det unikke samarbejdsprojekt "*Snup et digt undervejs*", der startede i 2000, er siden 2002 afviklet i samarbejde med Poetklub Århus. Poetklubben formidler kontakt til klubbens medlemmer, således at der nu præsenteres digte fra ikke-etablerede århusianske lyrikere fra byens poetiske vækstlag. Århus Kommunale Biblioteker forestår udvælgelse, tilrettelæggelse og den layoutmæssige opsætning af digtene, mens Århus Sporveje varetager trykning, ophængning og udskiftning af skiltene i busserne. Via projektet præsenteres årligt 24 digte.

Århus Kommunes Biblioteker er også økonomisk ansvarlig for de danske folkebibliotekers fælles netmagasin om skønlitteratur, *Litteratursiden.dk*, som i dag er Danmarks mest omfattende website om bøger. Århus Kommunes Biblioteker har således stået i spidsen for udviklingen af dette interaktive netmagasin, der også indebærer et samarbejde med en række eksterne parter bl.a. forlag og tv-kanalen dk4.

Det øvrige kulturområde

Musikhuset Aarhus samt flere aktører under Kulturforvaltningen står også bag en række aktiviteter og tilbud på litteraturområdet.

Kulturhus Århus (www.kulturhusaarhus.dk)

Kulturhus Århus er en decentral institution under Århus Kommunes Kulturforvaltning. Kulturhus Århus beskæftiger sig med et bredt spektrum af kulturområder, herunder også litteratur og agerer som kulturel videnscentral og netværksinstitution. Det er Kulturhus Århus' mål at sikre professionelle vilkår for lokale kunstnere, at skabe optimale rammer for samarbejde, gensidig inspiration og nytænkning.

Kulturhus Århus fungerer som producent og medproducent af adskillige kulturelle arrangementer hvert år, herunder også flere med litterært islæt. Eksempelvis har Kulturhus Århus flere gange samarbejdet med Foreningen Litteratur i Århus omkring afvikling af festivalen "*Lyd+Litteratur*". I 2004 afholdt Kulturhus Århus arrangementet "*Skrivekløe*", et todages forfatterkursus for skribenter fra vækstlaget med oplæsning og tekstkritik. Samme år var "*Løgn og Latin*" titlen på en fortællerzone under *Kulturama*, hvor bl.a. populære børnebogsforfattere fortalte historier, og der blev afviklet en fortællekoncert.

På baggrund af stor viden om og erfaring med at planlægge, formidle og afvikle kulturelle arrangementer yder Kulturhus Århus også rådgivning og sparring. Der er mulighed for at få råd og vejledning i en projektproces, herunder om tilrettelæggelse, afvikling og evaluering af kulturarrangementer samt om PR, formidling og om regnskabsaflæggelse. Kulturhuset kan også henvise til mulige samarbejdspartnere og formidle viden om muligheder for økonomisk støtte.

Kulturhus Århus stiller endvidere projektkontorer til rådighed og fungerer på den måde som kulturelt iværksætterhus. Pt. har bl.a. Poetklub Århus, Litteraturen på Scenen og Litteratur i Århus til huse i Kulturhus Århus.

Børnekulturhuset (www.boernekulturaarhus.dk)

Børnekulturhuset, der er en ekstern institution under Århus Kommunes Kulturforvaltning, har eksisteret siden januar 2000. Børnekulturhuset virkeområde dækker ikke kun litteraturområdet men børnekulturområdet i mere bred forstand.

Børnekulturhuset har bl.a. som mål at igangsætte kvalitative og kunstneriske initiativer inden for det børnekulturelle område; at synliggøre børnekulturen i Århus Kommune samt at udvikle og bidrage til et fortsat kvalitetsløft af begrebet børnekultur.

Børnekulturhuset administrerer bl.a. en børnekulturpulje, hvorfra der kan søges om økonomisk støtte til afvikling af arrangementer. Samtidig er institutionen behjælpelig med og står selv bag at sætte initiativer og projekter i gang.

På litteraturområdet har Børnekulturhuset i 2005 blandt andet ydet støtte til afvikling af et skriveværksted for børn under *Bogtræf 2005* samt afviklet et

skriveprojekt under Børne- og ungdomslitteraturfestivalen *Den gode historie*, hvor forfatteren Søren Jessen inspirerede og underviste fire 6. klasser m.h.p. at udvikle deres skriveredskaber og litteraturkendskab via arbejdet med at skrive fantasy-noveller. Dette projekt blev gennemført i samarbejde med Århus Kommunes Biblioteker. Under *Børnekulturugen "For fuld Skrue"* i 2006 stod Børnekulturhuset bl.a. for arrangementerne "De lange næser" og "Saxos Danmarkskrønike", hvor gamle danske folkeeventyr og den danske oltids historie blev præsenteret for børn gennem fortælling.

Århus Kunstbygning (www.aarhuskunstbygning.dk)

Århus Kunstbygning har siden midten af 2002 afholdt et månedligt litteraturarrangement, *Månedens Forfatter*. Her præsenteres en forfatter, der typisk fortæller lidt om sit forfatterskab, læser op af egne værker og svarer på spørgsmål fra publikum. Kunstbygningen har bl.a. haft besøg af Jan Sonnergård, Helle Helle, Louis Jensen, Svend Åge Madsen og John Bang Jensen. Arrangementerne har haft karakter af "fyraftens-møder" af en times varighed. Arrangementerne er ophørt i forbindelse med Kunstbygningens overgang fra kommunal til selvejende institution pr. 1/1 2006.

Musikhuset Aarhus (www.musikhusetaarhus.dk)

Musikhuset Aarhus har i april 2006 sammen med Forum i København været arrangør af en todages bogmesse, *Litteratur i Musikhuset Aarhus* (www.litteratur-aarhus.dk). Messen skal ses som pendant til BogForum i København. Arrangementet er blevet til i samarbejde med et udvalg bestående af repræsentanter fra Kristian F. Møllers Boghandel, Bogmarkedet, Hovedbiblioteket i Århus/Litteratursiden.dk, Forlaget Klim, Musikhuset Aarhus og Forum København.

Fyrre udstillere - primært forlag, boghandlere og enkelte antikvarer - var repræsenteret på messen, der bød på ca. 80 fastlagte programpunkter med alt fra præsentation af store forfatternavne, oplæsninger og interviews til debatter og foredrag. *Litteratur i Musikhuset Aarhus* forventes at blive en tilbagevendende årlig begivenhed og vil således være et af de største litteraturarrangementer i Århus.

3.2 Ikke-kommunale aktiviteter

I det følgende redegøres for nogle af de væsentligste aktører i det litterære miljø i Århus Kommune og der gives eksempler på hvilke aktiviteter, disse har afviklet i løbet af 2005.

Aktiviteterne omfatter blandt andet

- Oplæsnings- og forfatterarrangementer
- Foredrag
- Skrivekurser og tekstkritik
- Workshops- og seminarer
- Læseklubber

- Skrivenetværk
- Poetryslam-arrangementer
- Publikations- og udgivelsesmuligheder

Litteraturen på Scenen (www.lips.dk)

Foreningen Litteraturen på Scenen, der har eksisteret siden 1996, fungerer primært som arrangør af diverse litterære arrangementer med det formål at udbrede og formidle poesi og prosa.

Blandt foreningens kernearrangementer er oplæsningsarrangementer med professionelle forfattere (nationale såvel som internationale).

Foreningen har bl.a. som mål at udvikle rammerne for litteraturformidling ved at præsentere litteratur i utraditionelle rammer. Eksempelvis afviklede Litteraturen på Scenen i 2005 i samarbejde med Musiktidsskriftet Geiger den fjerde musik- og litteraturfestival, "Lyd+Litteratur". Festivalerne med både danske og udenlandske optrædende fokuserer på krydsfeltet mellem litteratur, musik og lydkunst. Under Festugen i 2005 udgjorde Århus Domkirke rammen om seks arrangementer tilrettelagt af Litteraturen på Scenen. Her fortalte forfattere samt byens borgmester på forskellig vis om deres livs eventyr. I 2004 stod foreningen bag lyrikoplæsninger tre tidlige sommermorgener på badeanstalten Den Permanente.

I 2005 afviklede Litteraturen på Scenen også et forfatterkursus for vækstlagsforfattere. Kurset forløb som weekendworkshop og omfattede blandt andet undervisning i at skrive og formidle, diskussion af kvalitet i tekster samt behandling af emner som pressehåndtering, udgivelser, opmærksomhedspunkter i forbindelse med en debut mv. Foreningen stod også bag et tredages litteraturarrangement i Studenterhuset, *Bogtræf*, med foredrag, film, oplæsninger, bogmesse, poetryslam samt skriveværksted for børn.

Foreningen arbejder tæt sammen med - og er også repræsenteret i - foreningen Litteratur i Århus.

Poetklub Århus (www.poetklub.dk)

Foreningen Poetklub Århus blev stiftet i 2002 og arbejder for at styrke poesien i Århus og omegn. Foreningens målgruppe og medlemmer er primært potentielle og udøvende talenter, der arbejder med og interesserer sig for digte og lyrik.

Poetklubben står bl.a. bag tidsskriftet 'M gasin', hvori der trykkes digte og kortprosa. Poetklubben står også bag en række oplæsningsarrangementer med præsentationer bl.a. fra det århusianske vækstlagsmiljø. Poetry Slam er blandt foreningens publikumsmagneter. I 2005 afviklede Poetklubben syv Poetry Slam - arrangementer, heriblandt Århus Mesterskaberne og Danmarks Mesterskaberne.

Poetklubben samarbejder med Århus Kommunes Biblioteker om projektet "Snup et digt undervejs", hvor kortere digte præsenteres i Århus Sporvejes busser.

Desuden har foreningen tidligere udgivet et sæsonprogram, hvor alle initiativtagere, der afvikler litteraturarrangementer har haft mulighed for at få deres arrangementer oplistet. Siden marts 2005 har Poetklubben samarbejdet med Kulturcenter Huset om et månedligt litteraturarrangement, *Bookmaker Workshop*, der afvikles i Husets lokaler.

Litteratur i Århus (www.lips.dk)

Foreningen Litteratur i Århus blev stiftet i 2003 og har som mål at skabe et synligt, levende og udviklende litteraturmiljø i Århus blandt andet ved at fungere som debatskaber og initiativtager samt interesseorganisation for byens forfattere, forlag, universitetet, arrangører og læsere.

Foreningens medlemmer beskæftiger sig alle professionelt med litteratur. Foreningen arbejder tæt sammen med Litteratur på Scenen i forhold til afvikling af aktiviteter og arrangementer. Litteratur i Århus deltog blandt andet i afviklingen af litteraturarrangementet *Bogtræf 2005* samt forfatterkurset for vækstlagsforfattere.

I forbindelse med udpegelse af repræsentanter til Århus Kommunes Kunstråd stod foreningen bag arbejdet med at samle litteraturmiljøet m.h.p. at opstille en fælles kandidat.

Foreningen arbejder også for fortsat synlighed og fokus på litteratur f.eks. i forhold til pressen og offentligheden. Det primære udviklingsarbejde sker i samarbejde med Litteraturen på Scenen, der fra sommeren 2006 indgår samarbejde med netportalen www.aarhus.nu. I 2006 forsøges ideerne bag forfatterkurserne udbygget, sådan at foreningen i 2006-2007 håber at kunne tilbyde 12 kurser, dels som seminarer, dels som skrivestuer.

Lyrikforeningen Stemmejernet

Lyrikforeningen Stemmejernet blev stiftet i 1986 og er således blandt de ældste af byens litteraturforeninger. Foreningens formål er at virke for vedligeholdelse og fornyelse af lyrikken.

Foreningen, der består af udøvende lyrikere, står bag to årlige oplæsningsarrangementer, *Blå Time*, hvor foreningens medlemmer præsenterer egne digte gennem oplæsninger. Ligeledes er foreningen lyrikaktive i Århus Festuge. Foreningen udgiver endvidere udvalgte digte i en eller flere mindre årlige publikationer under navnet "*Blå Time*" og har endvidere udgivet en række andre publikationer.

Foreningen lægger vægt på at samarbejde med kunstnere fra andre kunstgenrer, primært musikere og billedkunstnere. Gennem årene har foreningen afholdt en række arrangementer, primært oplæsningsarrangementer, men eksempelvis kan også nævnes en lyrik-aktion, hvor 500 flaskeposter indeholdende digte blev dumpet fra miljøskibet Tyrving med det formål at præsentere lyrik på en ny måde og samtidig gøre opmærksom på den stigende forurening af havene.

Kulturselskabet Ventil (www.kulturventil.dk)

Kulturselskabet Ventil, der blev dannet i 2004 af fem litteraturstuderende fra Aarhus Universitet, har til formål at øge kendskabet til litteratur og udbrede begejstringen for læseoplevelser og andre oplevelser omkring litteratur.

I 2005 stod Kulturselskabet Ventil bag to happenings i Kulturnatten, der begge havde til formål at præsentere poesi og digte på nye måder. I samarbejde med ARoS opsendte Ventil 500 heliumfyldte balloner fra Kunstmuseets tag. Ballonerne indeholdt hver et digt skrevet af almindelige århusianere. Målet var at ballonerne skulle svæve over byen og dumpe ned på steder, hvor digte ikke normalt findes. Det andet arrangement fandt sted i Århus Domkirke. Her oplyste 100 lamper den mørke kirke. På hver lampe var der skrevet et digt, en linje eller blot et enkelt ord.

I samarbejde med Café Castenskiold og engodsag.dk har Kulturselskabet Ventil i 2005 også afholdt foredragsaften med den svenske forfatter Jan Guillou.

Heldagsarrangementet *Booktenders '06* har været Kulturselskabet Ventils hidtil største arrangement. Rammen om arrangementet var præsentation af nyere, dansk skønlitteratur, hvor 15 unge forfattere læste op fra egne værker. Desuden var en række forlag repræsenteret, Graffitimalere gav deres bud på portrættet anno 2006, og aftenen blev rundet af med koncerter.

HUSET (www.huset-aarhus.dk)

HUSET har til formål at give byens borgere adgang til en række værksteder og aktiviteter og støtte dem i deres kreative og kunstneriske udfoldelseslyst.

HUSET har i efteråret 2004 etableret en print-on-demand service, hvor det er muligt at få trykt bøger i mindre oplag. Dette giver vækstlagsforfattere og andre med ønske om at udgive egne tekster mulighed for at få publiceret materiale.

I efteråret 2004 har HUSET i samarbejde med Poetklub Århus afholdt en arrangementsrække, *BookMaker*, over to uger med foredrag, workshops, paneldiskussioner om at skrive og udgive litteratur mv. Målgruppen var de potentielle og udøvende talenter. Som udløber af *BookMaker* har HUSET siden marts 2005, en gang om måneden, afholdt et litteraturarrangement, *Bookmaker Workshop* for samme målgruppe. Dette sker også i samarbejde med Poetklub Århus. Arrangementerne indledes normalt med et oplæg, eksempelvis ved en

etableret forfatter, hvorefter der er skriveøvelser og efterfølgende tekstkritik i plenum.

Boghandlere i Århus

Ud over at sælge litteratur afvikler flere af byens boghandlere jævnligt litteraturarrangementer.

Kristian F. Møller (www.kfm.dk) afholder jævnligt - som services for butikkens kunder - forskellige litteraturarrangementer i forretningen. Oftest er formålet at præsentere en forfatter med et aktuelt værk. Arrangementerne er åbne for alle og afvikles normalt efter lukketid i butikkens lokaler. I 2005 har en række populære forfattere, blandt andre Anne Marie Løn, Ida Jessen, Morten Ramsland og Lars Morell, besøgt boghandlen. I forbindelse med Kristian F. Møllers 100 års jubilæum i maj 2005 afviklede butikken endvidere et heldags jubilæumsarrangement med deltagelse af blandt andre Svend Åge Madsen og Peter Laugesen.

Vangsgaards Boghus (www.vangsgaards.dk)

Boghandlen, der åbnede i Århus i oktober 2004, har siden efteråret 2005, hvor boghandlen og antikvariatet blev udvidet med en cafe, afholdt mere end 10 forfatterarrangementer. Såvel faglitterære og skønlitterære skribenter har besøgt butikken til særarrangementer efter almindelig åbningstid for at fortælle om egne eller andres værker. Blandt oplægsholderne har været Poul Nyrup, Leif Davidsen, Jens Andersen, Ole Steen Hansen og Orlov Hergel.

Testrup Højskole (www.testrup.dk)

Skrivelinjen er én af Testrup Højskoles fem linjer og udbydes hvert halve år som et 18-20 ugers kursus. På kurset arbejdes der med bl.a. skriveøvelser og tekstkritik, og der tilrettelægges intensive forløb inden for forskellige genrer såsom lyrik, prosa, reportager, dramatik mv. Etablerede forfattere underviser i forløbet som gæstelærere, og der udarbejdes mindre publikationer med kursisternes tekster.

Testrup Højskole tilbyder også ugekurser inden for litteratur i sommerperioden og arrangerer jævnligt åbne litteraturarrangementer.

Børneavisen (www.boerneavisen.dk)

Børneavisen, der er Danmarks eneste landsdækkende avis for børn og unge, har til huse i Århus. Avisen bringer nyheder og reportager fra børn og unges dagligdag og indeholder læserbreve, debatsider, anmeldelser mv. Målgruppen er de 9-14 årige.

Avisens børneredaktion består af 12 århusianske børn, der mødes ugentligt og kommer med ideer til avisens emner og indhold. Børneredaktionen skriver avisens anmeldelser og leder, mens avisens artikler skrives af avisens voksne redaktør.

Avisen udkommer én gang om måneden i et oplag på ca. 8000 til faste abonnenter (private, skoler, klubber, biblioteker m.m.). Avisen samarbejder dog ofte med frivillige organisationer og andre om bestemte udgaver, der efterfølgende omdeles til samtlige skoler i Danmark.

Avisens redaktør tager endvidere ud på skoler og holder oplæg om avisproduktion, journalistik og formidling til børn og unge og har flere gange været dommer i forskellige skrivekonkurrencer, deriblandt "Skriv til Avisen" i 2005.

Foredragsforeningen Variant - Litteraturhistorisk Forening

(www.saltstang.dk)

Foredragsforeningen Variant - Litteraturhistorisk Forening er en studenterbaseret foredragsforening på Institut for Litteraturhistorie, Aarhus Universitet. Variant har eksisteret siden 1994 og har til formål at arrangere aktiviteter med et bredt litteraturhistorisk perspektiv.

Som udgangspunkt afvikler foreningen hvert semester tre til fire aftenarrangementer, der er åbne for alle. Foreningen præsenterer kritikere, forfattere og andre udøvende kunstnere og sætter fokus på forskellige opfattelser af og tilgange til litteratur. Arrangementerne forløber som oplæsning fra et forfatterskab eller som mere teoretiske diskussioner af litterære temaer. I forlængelse af et arrangement med Peter Laugesen og bandet Turbulens blev der desuden afholdt et seminar om beat-digtning.

Kakofoni – Foredragsforeningen for Nordisk Institut

(www.funi.info/Kakofoni/kakofoni.html)

Kakofoni er en foredragsforening på Nordisk Institut, Aarhus Universitet. Hvert semester står foreningen bag fire arrangementer, der er åbne for alle.

Arrangementerne foregår primært som oplæsninger, og senest har foreningen haft besøg af blandt andre Christina Hesselholdt, Pia Juul og Lars Skinnebach. Der afvikles dog også med mellemrum mere foredragsprægede arrangementer.

Forlag

Århus er hjemsted for en række forlag, deriblandt Husets Forlag, Klim, Modtryk, Hovedland, Gallo, CDR og Lyrica. Tilsammen udgiver forlagene et bredt spektrum af litteratur - faglitteratur, romaner, lyrik og novellesamlinger.

Tidsskrifter og magasiner

Århus er hjemsted for en række litterære tidsskrifter og magasiner.

[Passage - tidsskrift for litteratur og kritik](http://www.passage.nu) (www.passage.nu)

Foreningen Passage står bag tidsskriftet af samme navn, der udkommer tre gange årligt. Tidsskriftet har eksisteret siden 1986 og beskæftiger sig med dansk og

oversat litteratur i bred forstand. Ofte er numrene bundet sammen af et tema, eksempelvis om kortprosa, ny dansk litteratur eller orienteret mod forfatterskaber. Redaktionen består primært af studerende, ph.d.ere og forskere fra Institut for Litteraturhistorie, Aarhus Universitet, mens skribenterne er såvel forfattere som forskere fra det akademiske miljø. Tidsskriftet bringer også oversatte artikler samt lejlighedsvis fiktion.

Litteraturmagasinet STANDart (www.standart.nu)

Litteraturmagasinet STANDart har eksisteret siden 1987 og er det ældste anmeldelsestidsskrift i Danmark. Hovedsigtet er at præsentere aktuel dansk og udenlandsk litteratur i anmeldelser, artikler, interviews og klummer. Derudover indeholder STANDart temasektionen StandIn. Magasinet placerer sig mellem det smalle tidsskrift og den brede dagbladskritik.

STANDart udkommer fire gange årligt i en papirudgave og en elektronisk udgave. Litteraturmagasinet er hjemhørende på Litteraturhistorie, Aarhus Universitet og redaktionen består af folk med tilknytning til Institut for Litteraturhistorie og Nordisk. Magasinet anmeldere er en bred vifte af repræsentanter fra kulturlivet, undervisningssektoren samt studerende.

Visir (www.femtesal.dk/visir)

Visir er et studenterblad for de æstetiske fag på Aarhus Universitet (Litteraturhistorie, Kunsthistorie, Dramaturgi, Musikvidenskab samt Æstetik og Kultur). Hvert nummer indeholder en sektion med temaartikler omkring et bestemt tema, en sektion med litteraturanmeldelser samt en sektion, hvor de studerende bl.a. kan få trykt egne tekster.

Bladet udkommer fire gange årligt, dels i en elektronisk udgave, dels i papirform, der omdeles gratis til de studerende på de førnævnte institutter. Redaktionen og skribenter er alle studerende fra de forskellige institutter.

Tidsskriftet M gasin

Tidsskriftet M gasin, der udgives af Foreningen Poetklub Århus, udkommer på tryk fire gange årligt. Magasinet henter som udgangspunkt sit materiale i det poetiske miljø i Århus og fungerer som uensureret talerør for vækstlagets poeter, idet alle som udgangspunkt har mulighed for at få tekster, lyrik og poesi trykt i tidsskriftet. M gasin er gratis og findes på nogle af byens caféer, biblioteker, udvalgte boghandlere og kulturinstitutioner samt til Poetklubbens arrangementer.

Dramatisk Fertilitetsklinik (www.katapult.dk/idd40.asp)

Dramatisk Fertilitetsklinik på Teater Katapult står bag en række tilbud til dramatikere og øvrige, der skriver dramatik.

Klinikken afholder bl.a. workshops og readings og står bag forskellige skrivegrupper, hvor der bl.a. gennemføres skriveøvelser. Her er også mulighed for at få professionel kritik og diskutere tekster med andre, der skriver dramatik.

Dramatisk Fertilitetsklinik tilbyder manuskriptkonsultation, hvor der mod betaling kan indleveres et manuskript til gennemlæsning og kritik hos en af Katapults dramaturger. Dramatikere kan endvidere få adgang til et netforum, hvor man kan stille spørgsmål vedrørende tekstdramaturgi generelt eller til et konkret manuskript.

3.3 Økonomiske støttemuligheder

I nærværende afsnit redegøres kort for de eksisterende muligheder for at søge og opnå økonomisk støtte til litterære arrangementer, projekter og lignende i Århus.

Kommunale støttemuligheder

Århus Kommunes Kulturforvaltning administrerer en række puljer (Kulturudviklingspuljen, Kulturarrangementspuljen, Initiativpuljen og Børnekulturpuljen). Ingen af puljerne er dog rettet specifikt mod litteraturområdet, men vil kunne søges til litterære projekter, arrangementer, initiativer mv.

Kulturudviklingspuljen (www.aarhuskommune.dk/kulturudviklingspuljen)

Der er afsat ca. 5,3 mio. kr. årligt til Kulturudviklingspuljen, der administreres af Kulturforvaltningen, dog således at ansøgningerne behandles af Århus Kommunes Kunstråd, der indstiller til den konkrete fordeling af puljens midler.

Puljens formål er at støtte produktioner på et højt kvalitativt niveau; initiativer, som bidrager til den fortsatte udvikling af det professionelle kulturliv i Århus Kommune samt opkvalificering af de kulturelle vækstlag, som har et vist kvalitativt niveau og som formodes at være i besiddelse af yderligere kvalitativt potentiale.

Puljemidlerne anvendes primært til projektstøtte. Der kan ydes støtte til planlægning, forberedelse og gennemførelse af konkrete initiativer eller støtte til idéudvikling og viderebearbejdelse af knap så konkrete projekter. Relevante udgifter til f.eks. løn, materialer og lokaler vil kunne dækkes helt eller delvist af puljen.

Bevillinger fra Kulturudviklingspuljen ydes fortrinsvis som tilskud. Enkeltpersoner, foreninger og institutioner kan søge puljen. Der stilles ekstraordinære krav til institutioner som modtager offentlige driftstilskud. Der er tre årlige ansøgningsfrister.

Kulturarrangementspuljen (www.aarhuskommune.dk/kulturarrangementsspuljen)

Der er afsat ca. 2,8 mio. kr. årligt til Kulturarrangementspuljen, der administreres af Kulturforvaltningen. Formålet med puljen er at fremme og tiltrække større

kulturbegivenheder, som har økonomisk, turist- eller PR-mæssig værdi for kommunen. Projekter hvor internationale kunstnere indgår i udvikling af lokale kulturproduktioner og kunstnere prioriteres særlig højt.

Der kan undtagelsesvis ydes støtte i planlægnings- og forberedelsesfasen. For at opnå støtte fra puljen er det en forudsætning, at arrangementet skaber en positiv økonomisk effekt for erhvervslivet i kommunen; at arrangementet har en væsentlig PR-værdi for byen; at den kommunale støtte er af afgørende betydning for arrangementets placering i kommunen eller for at arrangementet kan afholdes.

Bevillinger fra Kulturarrangementspuljen ydes fortrinsvis som underskudsgarantier. Enkeltpersoner, foreninger og institutioner kan søge puljen. Der stilles ekstraordinære krav til institutioner som modtager offentlige driftstilskud. Der er tre årlige ansøgningsfrister.

Initiativpuljen (www.aarhuskommune.dk)

Der er afsat et beløb på ca. 870.000 kr. årligt til støtte for mindre offentlige kulturelle arrangementer i Århus. Initiativpuljen administreres af Kulturforvaltningen. Der kan opnås støtte til koncerter, teaterforestillinger, udstillinger og lignende kulturelle arrangementer.

Der kan maksimalt bevilges 10.000 kr. pr. arrangement, og den enkelte ansøger kan maksimalt opnå støtte til 5 arrangementer inden for hvert kalenderår. Der stilles ikke krav til det kunstneriske indhold. Støtte ydes som en underskudsgaranti. Puljen kan søges af enkeltpersoner, grupper eller foreninger.

Børnekulturpuljen (www.boernekulturnaarhus.dk/stoetteordninger.asp)

Der er afsat ca. 700.000 kr. årligt til Børnekulturpuljen, der administreres af Børnekulturhuset. Formålet med puljen er at støtte børnekulturelle initiativer og produktioner.

Der kan ydes støtte til planlægning, forberedelse og gennemførelse af konkrete initiativer eller støtte til idéudvikling og procesarbejde samt til projekter i en undersøgelsesfase.

Puljen støtter projekter, hvor børn og unge møder den professionelle kultur. Det kan f.eks. være i form af projekter, hvor børn og unge arbejder sammen med professionelle kunstnere eller projekter, som på forskellig vis styrker børns og unges kendskab til forskellige kunstarter og til kulturarven.

Puljen kan søges af skoler, SFO'er, daginstitutioner, dagplejere, kulturinstitutioner og andre, der arbejder med børn og kultur i Århus Kommune.

Hel kunstner til halv pris

Ordningen *Hel kunstner til halv pris* økonomisk er en del af Børnekulturpuljen. Formålet med ordningen er at give børn mulighed for at engagere sig i æstetisk-kreative processer under vejledning af professionelle kunstnere samt at udvikle samarbejdet imellem de kunstneriske/kulturelle og de pædagogiske virkefelter. Via ordningen dækkes 50% af lønudgifterne til ansættelse af en kunstner/kunstpædagog i en institution/skole i en given projektperiode. Institutionen/skolen bidrager selv med et beløb svarende til støttebeløbet.

Ordningen kan benyttes af skoler, SFO'er, daginstitutioner, dagplejere, kulturinstitutioner og andre, der arbejder med børn og kultur i Århus Kommune.

Gør det selv puljen

Puljen er økonomisk en del af Børnekulturpuljen. Gør Det Selv Puljen støtter kulturprojekter, der laves af børn og unge for børn og unge under 18 år. Forudsætningerne for at opnå støtte er, at projektets ide er udviklet af børn eller unge samt at børn eller unge selv træffer beslutninger og styrer projektet.

Statslige støttemuligheder

På det statslige område findes en række puljer målrettet litteraturområdet.

Puljen for Tværgående projekter

Kunststyrelsen forvalter Puljen for Tværgående Projekter, der dækker områderne billedkunst, musik, scenekunst og litteratur.

Puljens formål er blandt andet at støtte projekter, der sigter mod udvikling af nyt publikum. Dvs. projekter, der afprøver metoder til at inddrage nye publikumsgrupper, eksempelvis inden for "smalle" kunstgenrer, hvor der gøres en ekstra formidlingsindsats for at få et bredere publikum. Eller det kan være projekter, hvor en særlig formidlingsindsats er målrettet en publikumsgruppe, som normalt er underrepræsenteret.

Endvidere støttes større tværkunstneriske projekter. Det forudsættes at være store, usædvanlige og vigtige kunstneriske projekter af væsentlig kvalitet, der i form og indhold sprænger rammerne for de eksisterende puljer.

Puljen kan søges af alle kunstnere, grupper af kunstnere, institutioner og organisationer der har deres primære virke her i landet, eller hvis projekt primært retter sig mod Danmark. Der er fire årlige ansøgningsrunder.

Forsøg med kulturskoler og billedkunstneriske grundkurser.

På finansloven for 2006 – 2009 er der årligt afsat 3 mio. kr. til forsøg med kulturskoler og billedkunstneriske grundkurser. Det statslige Kunstråd udmønter bevillingen og uddeler pengene.

Formålet med puljen er at give kunstundervisningstilbudene til børn og unge et løft ved at tilskynde til mere samarbejde på tværs mellem de forskellige tilbud samt tilskynde til at stille mere ambitiøse kvalitetskrav til tilbuddene.

Puljen kan søges af kulturskoler og billedkunstneriske grundkurser eller af kommuner, der driver sådanne. Ved kulturskoler forstås skoler, der henvender sig til børn og unge og som tilbyder undervisning inden for to eller flere af de kunstneriske discipliner, som hører under Kunstrådet.

Tilskuddet kan dække udgifter til nye forsøgsaktiviteter der ligger ud over den hidtidige drift. Tilskuddet kan gå til løn- og projektudgifter, medens anlægsudgifter og større anskaffelser ikke støttes. Det er en forudsætning for at kunne opnå tilskud, at institutionen drives med kommunalt tilskud, og at den almindelig drift af kulturskolen er dækket af dette tilskud samt deltagerbetaling.

Diverse puljer, der forvaltes af Kunststyrelsen (www.kunststyrelsen.dk)

Via Kunststyrelsen forvaltes en række statslige puljer målrettet litteraturområdet. Fælles for størsteparten af puljerne er, at de har afsæt i Litteraturloven og derfor forudsætter, at en ansøger for eventuelt at komme i betragtning har udgivet minimum et eller to værker på et forlag med en af forfatteren uafhængig redaktion. Disse puljer er derfor ikke umiddelbart relevante i forhold til den kommende litteraturpolitik målgruppe.

Øvrige offentlige puljer

Der eksisterer endvidere et antal puljer (kommunale og statslige), som alene kan søges af de kommunale forvaltninger og institutioner. Eksempelvis Lokalbibliotekernes 5 procents pulje, Hovedbibliotekets 5 procents pulje og Biblioteksstyrelsens Udviklingspulje for folke- og skolebiblioteker.

Ikke-offentlige støttemuligheder

Ud over de offentlige støttemuligheder kan søges støtte til arrangementer, projekter og lignende hos fonde og erhvervsvirksomheder, som f.eks. GB Banks litteraturpulje. Da der i mange tilfælde ikke findes ansøgningskriterier mv. er det ikke muligt at udarbejde en liste på dette område.

4. Tænketankens forslag til fremtidige satsninger og initiativer

Dette afsnit indeholder en sammenfatning af de forslag, der blev stillet på møderne med den litterære tænketank.

Under tænketankens diskussioner tegnede der sig et billede af det nuværende litteraturmiljø i Århus, som det fremstår set med tænketankens briller. Afsnittet indledes med denne beskrivelse, da de konkrete forslag, som tænketanken har formuleret, skal ses i lyset heraf.

4.1 Tænketankens beskrivelse af litteraturmiljøet i Århus

Århus har en forholdsvis lang og bred række tilbud på litteraturområdet. Der bliver afviklet et stort antal arrangementer i byen i en række forskellige regi, og arrangementerne spænder vidt. Der er arrangementer rettet mod børn, unge og voksne samt til såvel læsere som udøvende skribenter. Litteratur præsenteres i både traditionelle og eksperimenterende rammer, alene og i samspil med andre kunstgenrer.

Der eksisterer et relativt stort og aktivt vækstlag af skrivende, både børn, unge og voksne, og Århus er samtidig hjemsted for et antal etablerede forfattere, som på forskellig vis tager del i de aktiviteter, der foregår i byen. Dog synes mellemlaget mellem disse to grupper at være begrænset.

Et fragmenteret litteraturmiljø

Trods et forholdsvis stort udbud af aktiviteter og arrangementer konstateres det, at litteraturmiljøet i byen er fragmenteret. Tænketanken tegnede således et billede af et litteraturmiljø bestående af mange - velfungerende - subgrupper og subkulturer, der dog kun i mindre grad interagerer og er i dialog.

De mange aktører er forholdsvis lukkede omkring egne arrangementer, og der samarbejdes kun i mindre grad på tværs. Der synes med andre ord ikke at eksistere ét litteraturmiljø i byen.

En anden måde, hvorpå det fragmenterede litteraturmiljø giver sig udslag på er, at netværket mellem de forskellige lag i den litterære fødekæde (fra de skriveinteresserede børn, over gruppen af unge og voksne potentielle og udøvende skribenter og talenter til de etablerede forfattere) er ringe udbygget.

Det blev fra flere sider efterlyst, at man i højere grad mødes på tværs af disse "grupperinger", og at dialogen mellem de forskellige lag i fødekæden blev udbygget m.h.p. at styrke sammenhængen i byens litteraturmiljø og give bedre mulighed for styrkelse af talentudviklingen.

Fravær af overblik

Fra alle parter i tænketanken - foreninger, de skrivende, de etablerede forfattere, repræsentanter fra skoler og biblioteker mv. – blev det påpeget, at ingen synes at have et samlet overblik over, hvilke aktører, der findes i miljøet i byen og hvilke aktiviteter og muligheder, der eksisterer. Dette er beklageligt, da mange herved ikke har mulighed for at benytte sig af de tilbud, der findes. Eksempelvis blev det påpeget, at mange skrivende er usikre på, hvor de kan søge hjælp og vejledning i deres udviklingsproces; hvor de kan møde andre med samme interesse og hvilke muligheder, der tilbydes i byen mht. arrangementer, kurser, skriveværksteder mv.

Fravær af et centrum for litteraturen i Århus

Tænketanken påpegede også, at der mangler et naturligt centrum for litteraturen og forfatterspirer i Århus. Byen rummer hverken et fysisk centrum eller en organisation, der samler eller repræsenterer hele miljøet.

Ressourcemangel

Mange af aktiviteterne i byen afvikles af byens foreninger, som alle baserer sig på frivillige kræfter. Flere af disse aktører pointerede, at det er urealistisk at tro, at de frivillige foreninger kan lægge væsentligt flere ressourcer i arbejdet med at styrke og udvikle miljøet end de gør i dag. I forbindelse med mange af de forslag, der blev fremført, blev det derfor samtidig påpeget, at en realisering ville forudsætte aktiv deltagelse fra anden side – eksempelvis økonomisk støtte fra kommunen.

4.2 Tænketankens konkrete forslag

I det følgende gennemgås tænketankens konkrete forslag til fremtidige initiativer og tiltag.

Med henblik på at skabe et overblik over rækken af ideer er forslagene opdelt i tre grupper: Tværgående forslag, forslag rettet mod voksenområdet samt forslag rettet mod børn og unge.

Tværgående forslag

Et litteraturhus

Der efterlyses i særlig grad et fysisk centrum for litteraturmiljøet i Århus. Ønsket om et litteraturhus blev understreget som værende et af de elementer, der kunne give et væsentlig løft til miljøet på en række områder. Et hus vil bl.a. skabe rammer for netværk og personlige møder mellem de forskellige aktører og grupper

i byen samt give bedre mulighed for samarbejde og dialog. Netop et samlingssted og rum for de uformelle møder med mulighed for sparring, understreges som særdeles væsentligt i et miljø, der i høj grad præges af, at de udøvende arbejder alene. Huset vil samtidig kunne danne rammen for en række forskellige litterære arrangementer, hvorved der også skabes større synlighed omkring de litterære aktiviteter i byen.

Tænk tanken diskuterede den daglige drift af huset, og der var enighed om, at det ville være fordelagtigt med en lønnet koordinator, der har base i huset.

Tænk tanken var derimod ikke enige om den kommunale rolle i forhold til huset. Det blev dels foreslået, at huset kunne tænkes sammen med Hovedbiblioteket eller det nye Hovedbibliotek på havnen. Fra andre sider blev dette afvist, og det blev fremført, at huset ikke bør være kommunalt forankret. Flere påpegede dog, at huset ikke kan etableres og fungere uden kommunale tilskud f.eks. til husleje, drift og løn til en koordinator.

LiteraturHaus i København (www.literaturhaus.dk) blev fremhævet som et eksempel, dog blev det fra flere sider problematiseret, hvorvidt man i en by af Århus størrelse vil kunne drive et hus på frivillig basis og via private midler, som det sker i København. LiteraturHaus, der ligger på Nørrebro, er Danmarks første større litteraturhus. Huset fungerer som hjemsted for litteraturen og samlingspunkt for forfattere, kritikere, litterater, studerende og i det hele taget alle, der holder af at beskæftige sig med litteratur.

Der blev ikke stillet specifikke krav til størrelsen eller placeringen af et evt. århusiansk litteraturhus, dog blev det understreget, at en central placering vil være at foretrække, og i den forbindelse blev Brobjergskolen og Rosengade 11 foreslået. Det blev dog også foreslået, at litteraturhuset kunne fungere i en flytbar container eller bus.

Huset vil formentlig primært blive et sted for voksne, men tænkt tankens medlemmer så også gerne, at huset i et eller andet omfang kunne fungere som centrum på børneområdet.

En litteraturkoordinator

Tænk tanken efterlyste i høj grad bedre dialog, netværk og koordinering samt bedre vidensopsamling og –formidling på litteraturområdet i Århus på såvel børne- som voksenområdet. I forlængelse heraf blev ønsket om en litteraturkoordinator fremsat. Der var enighed om, at aflønning af en litteraturkoordinator er en nødvendighed, da der i forvejen trækkes hårdt på de frivillige kræfter i litteraturmiljøet.

Følgende blev fremhævet som de væsentligste opgaver, en koordinator burde varetage:

- Indsamle og formidle viden om de forskellige aktører og aktiviteter i litteraturmiljøet.
- Henvise til relevante kontakter i miljøet.
- Rådgive og vejlede om muligheder for at udvikle den enkelte skrivendes potentiale.
- Fungere som sparringspartner for skolerne (lærere, skolebibliotekarer, bibliotekarer mv.) herunder også uopfordret formidle materiale og information til skoler og biblioteker.
- Koordinere aktiviteter.
- Medvirke til at iværksætte og afvikle aktiviteter.
- Deltage i driften af et litteraturhus samt have ansvar for en lokal litteraturportal.

En paraplyorganisation

Som et supplement til en litteraturkoordinator blev det foreslået, at der i litteraturmiljøet etableres en paraplyorganisation, der bl.a. kan fungere som netværksskaber, vidensformidler, sparringspartner og igangsætter. Foreningen Litteratur i Århus har været tænkt som en sådan paraplyorganisation, men synes i dag ikke fuldt ud at fungere som sådan bl.a. grundet ressourcemangel.

En lokal litteraturportal eller litteraturhjemmeside

Som et led i at skabe bedre overblik over byens litterære aktiviteter, foreninger mv. blev det foreslået, at der etableres en litteraturportal eller fælles hjemmeside med relevant information om litteraturmiljøet i Århus.

Det blev foreslået, at portalen *eksempelvis* kunne indeholde:

- En litteraturkalender med samtlige litteraturaktiviteter i byen.
- En liste over byens etablerede forfattere.
- Oversigt over forfattere og andre, der kan bruges til skrivekurser, undervisning mv.
- Link til relevante hjemmesider - eksempelvis til byens litteraturforeninger og etablerede forfatters hjemmesider, tidsskrifter, litteratursiden.dk, dotbot.dk, forlag, uddannelsesinstitutioner, kurser mv.
- Et debatforum.

Oversigt over forfattere og andre undervisere, der kan bruges til kurser, undervisning mv.

Fra flere sider (bl.a. skoler, biblioteker og foreninger) blev der efterlyst bedre viden om, hvilke ressourcer byen råder over, når det gælder undervisnings- og formidlingskompetencer. Det blev således foreslået, at der udarbejdes en oversigt over forfattere, amatørskribenter og andre, der har kompetencer til at undervise

f.eks. i forbindelse med skriveværksteder på en skole eller ved et skrivekursus for unge forfattet talenter.

Oversigten kunne evt. indeholde et portræt af de enkelte undervisningskapaciteter med beskrivelse af i hvilke sammenhænge og i forhold til hvilke grupper, de kan bruges. Det blev foreslået, at oversigten kunne placeres på en evt. lokal hjemmeside/portal, samt at en litteraturkoordinator kunne påtage sig arbejdet med at oprette og vedligeholde listen.

Børnekulturhusets hjemmeside indeholder i dag en mindre oversigt over potentielle undervisere på børnekulturområdet.

Præsentation af litteratur i nye omgivelser – og i samspil med andre kunstgenrer

Med henblik på at øge interessen for litteratur i bred forstand og nå nye publikumsgrupper blev det foreslået, at byens litteraturarrangører i højere grad satser på at samarbejde med andre kunstgenrer, eksempelvis musik, lyd og lyskunst, billedkunst mv., samt at præsentere litteraturen på nye måder. Eksempelvis ved at kombinere oplæsningsarrangementer med spisning og præsentere litteratur i andre rammer end de vante.

Særlige tilbud til borgere med anden etnisk baggrund end dansk

Tænketanken drøftede i flere sammenhænge spørgsmålet om, hvordan interessen for litteratur kan skærpes blandt gruppen af borgere med anden etnisk baggrund end dansk, og hvorledes talenter fra denne gruppe bedst stimuleres, støttes og udfordres.

Der var imidlertid ikke enighed om, hvorvidt der bør sættes særlige tiltag i værk over for disse grupper. Nogle fandt det hensigtsmæssigt, at der i højere grad end i dag blev udbudt skrivekurser og skriveværksteder målrettet gruppen af skrivende med anden etnisk baggrund. Det blev foreslået, at disse kurser bl.a. kunne tage udgangspunkt i litteratur fra de skrivendes oprindelseslande. Et andet forslag - i forbindelse med skolernes indsats - gik på i højere grad at anvende oversatte tekster med eventyr, sagn eller historier fra disse lande. Andre i tænketanken fandt, at indsatsen og tilbuddene til denne gruppe ikke bør adskille sig fra tilbuddene til byens øvrige borgere.

Øge adgangen til letlæselige bøger

Tænketanken foreslog, som middel til at fremme læselysten og give de mindre læse- og sprogstærke borgere læseoplevelser, at bibliotekerne gør det lettere at finde de letlæselige bøger. Eksempelvis ved at kategorisere bøger i forskellige sværhedsgrader (som det ses på flere børne- og skolebiblioteker) ved at markere disse bøger med et bestemt mærke (som det tilsvarende det sker med bøger med særlige store typografier), samle dem på en særlig reol, eller ved at gøre det muligt at søge specifikt efter denne type bøger i den elektroniske biblioteksbase.

Som et andet middel til at øge tilgængeligheden til litteratur for de mindre sprog- og læsestærke blev det foreslået, at populære bøger (eksempelvis danske klassikere) oversættes til et sprog med lavere lix-tal, samt af populærlitteratur fra eksempelvis de større flygtningelande oversættes til dansk.

På Litteratursiden.dk findes der allerede en liste over omskrevne klassikere med lavere lix-tal. Sitet www.e17.dk giver endvidere mulighed for at søge efter letlæselig litteratur, eksempelvis omskrevne romaner. Århus Kommunes Biblioteker har tidligere forsøgt sig med reoler med særligt letlæselige bøger, hvilket imidlertid viste sig ikke at være en særlig stor succes.

Reservation af kulturmidler til litteraturområdet

Tænk tanken foreslog, at en måde hvorpå kommunen kan sætte øget fokus på litteratur i Århus og bidrage til at skabe bedre vilkår for litteraturmiljøet er at reservere en del af kulturmidlerne til litteraturarrangementer og –projekter på samme måde som det tidligere er sket på danseområdet.

Forslag specielt rettet mod voksenområdet

Mentorordning

M.h.p. at skabe bedre udviklingsmuligheder for gruppen af talenter fra vækstlaget blev det foreslået, at der oprettes en mentorordning rettet mod denne gruppe.

Grundideen i forslaget var at knytte det enkelte talent sammen med en etableret forfatter, der under et tilrettelagt forløb giver sparring, råd og vejledning i forbindelse med et konkret tekstudkast eller en skriveproces. Det blev samtidig foreslået, at mentorerne skulle aflønnes med henblik på at skabe incitamenter til at deltage i ordningen.

En mentorordning kan samtidig forventes at være et middel til at skabe bedre netværksrelationer og kontakt mellem de forskellige led i den litterære fødekæde.

Opvarmningsoplæsninger

Flere af de tilstedeværende forfattere og udøvende skribenter påpegede, at forfattererhvervet ofte opleves som ensomt. Dels foregår skriveprocessen alene, dels har en forfatter typisk begrænset kontakt til sit publikum. Oplæsnings- og forfatterarrangementer er én måde at komme i dialog med publikum. Det blev foreslået, at der i forbindelse med arrangementer med kendte og populære forfattere benyttes en mindre kendt "opvarmningsoplæser" - som man kender det fra musikmiljøets opvarmningsbands. Herved kan eksempelvis skribenter fra vækstlaget sikres et vist publikumstal og synlighed. Der skabes samtidig også opmærksomhed på, at byen rummer mange potentielle talenter og mindre kendte forfattere.

Forslag specielt rettet mod børne- og ungdomsområdet

Tænketanken understregede, at den litteraturpolitiske indsats over for børn og unge bør bygge på andre principper end indsatsen rettet mod gruppen af voksne.

For det første var der enighed om, at de litterære aktiviteter på børne- og ungdomsområdet bør baseres på en to-benet strategi. Der bør således dels være en *bred* indsats rettet mod alle børn og unge, dels være *særlige tilbud og aktiviteter* for den gruppe, der har særlige interesser for området eller de børn og unge, som kan betragtes som potentielle talenter.

I forlængelse heraf påpegede tænketanken *for det andet*, at indsatsen og aktiviteterne rettet mod børn og unge bør have en høj grad af *lokal forankring*. Modsat på voksenområdet, hvor der blev efterlyst et fysisk centrum for litteraturen, understregede tænketanken, at børn er mindre mobile og at særligt den brede indsats mod denne gruppe bør forankres lokalt – bl.a. i skolerne og hos lokalbibliotekerne.

Skolernes brede indsats

Der var enighed i tænketanken om, at skolerne i dag spiller en væsentlig rolle i forhold til at stimulere børn og unges skrivelyst og vække deres interesse for litteratur gennem danskundervisningen og via støtte og opmuntring i forbindelse med skriveprocesser og læsning.

Tænketanken pointerede dog også, at skolernes indsats ikke kan eller bør stå alene. Skolerne har en væsentlig rolle at spille i forhold til at stimulere den *samlede* gruppe af børn – dvs. i forhold til den brede indsats - men de børn og unge, der har særlige evner eller interesse for litteratur bør gives yderligere tilbud, f.eks. i form af skrivekurser uden for skoleregi, deltagelse i litteraturarrangementer, læseklubber, kurser på en litteraturskole og lignende. Skolerne og lærernes væsentlige opgave er i den forbindelse at *besidde og formidle den relevante viden* om disse tilbud. Tænketanken pegede igen på, at en hjemmeside og/eller en litteraturkoordinator kunne være med til at gøre dette arbejde lettere for lærerne via en lettere adgang til information.

Derudover blev det fremhævet, at der i forbindelse med skolernes danskundervisning bør foretages en skarpere sondring mellem dansk som værktøjsfag og dansk som litterær disciplin og kunststart. I denne forbindelse blev det blandt andet foreslået, at skolerne trækker på eksterne ressourcer eksempelvis i form af forfatterbesøg.

Tænketanken havde herudover også en række konkrete forslag til, hvordan folkeskolerne kan sætte øget fokus på litteratur. Disse gennemgås i en række selvstændige afsnit herunder.

Inspirationsdag for lærere

Tænketanken påpegede, at en forudsætning for at lærerne og skolebibliotekarerne kan rådgive og vejlede de potentielle talenter er, at de er "klædt ordentligt på" og har den fornødne viden. Både i forhold til at formidle viden om de muligheder og tilbud, der eksisterer i Århus for litterært interesserede børn og i forhold til at stimulere børnenes skrive- og læselyst generelt. Det blev derfor foreslået, at der afvikles en "inspirationsdag" for lærere. Formålet er dels at formidle information til lærergruppen, dels at lade lærerne selv deltage i skriveværksteder og lignende, således at de selv prøver kræfter med skriveprocesser og bliver undervist af eksempelvis en forfatter, der har en anden tilgang til litteratur end dem selv.

En årligt tilbagevendende litteraturdag

Det blev foreslået, at folkeskolerne i Århus afvikler en årlig tilbagevendende litteraturdag, tilsvarende den årlige idrætsdag sidste skoledag før efterårsferien. Litteraturdagen kunne eksempelvis afvikles som en besøgstur til et evt. litteraturhus, hvor der i løbet af dagen var et specifikt program med skrivekurser, møder med forfattere mv. Dagen kunne også bruges til at eleverne selv gennemførte et litteraturarrangement, som de forinden havde planlagt, eller til at præsentere en samling tekststykker, skrevet af elever, eller til overrækkelse af præmier til vinderne af en skrivekonkurrence.

En litteraturskole

Blandt de forslag, som tænketanken prioriterede særligt højt, var ønsket om en litteraturskole for børn og unge. Det blev påpeget, at Århus i høj grad mangler et sådant tilbud til de børn og unge, som interesserer sig særligt for litteratur. Forslaget gik på at etablere en litteraturskole, der konceptmæssigt kan sammenlignes med musikskolen og billedskolen. Skolen skal med andre ord fungere som et fritidstilbud, der har fokus på kvalitet og udvikling, og med undervisning ved professionelle.

Det blev foreslået, at der både udbydes undervisning hen over skoleåret, samt kortere kurser i skolernes sommerferier samt at der udbydes undervisning inden for de forskellige litterære genrer.

Trods ønskerne om en litteraturskole for børn satte flere i tænketanken dog spørgsmålstegn ved om befolkningsgrundlaget i Århus Kommune er stort nok til at der kan drives en litteraturskole.

Skrivekurser og skriveværksteder

Ud over en litteraturskole efterlyste tænketanken, at der udbydes flere skrivekurser, skriveværksteder og lignende tilbud rettet mod en bredere målgruppe af børn og unge. Eksempelvis i skoleregii i særlige temaforløb eller i biblioteksregii i forbindelse med læseklubber.

Møder mellem børn og professionelle forfattere

Tænketanken pointerede betydningen af det personlige møde mellem børn og professionelle forfattere som led i at stimulere børns læse- og skrivelyst. Det blev fremhævet, at de udøvende forfattere kan tilbyde en anden og værdifuld indgangsvinkel til litteratur end den, som børn og unge møder via lærere og bibliotekarer. Tænketanken opfordrede derfor til, at skolerne i højere grad benytter sig af forfatterbesøg, der kan give børnene mulighed for at stifte bekendtskab med en udøvende kunstner, der kan inspirere dem, formidle viden og tips om skriveprocesser samt give feedback på børnenes tekstudkast.

Bibliotekerne blev også foreslået som arrangører af sådanne arrangementer, og det blev fremhævet, at et eventuelt århusiansk litteraturhus ville være en naturlig ramme om de personlige møder mellem forfattere og børn.

Børnelitteraturfestival

Flere i tænketanken mente, at der i Århus mangler en større fast tilbagevendende begivenhed, der sætter fokus på litteratur for børn, og der blev derfor foreslået, at der afvikles en litteraturfestival for børn. En sådan festival kunne rumme både skrivekurser, skriveværksteder og oplæsninger mv.

Læseklubber

På flere af de lokale biblioteker samt på Hovedbiblioteket eksisterer der i dag læseklubber for børn og unge. Flere af tænketankens repræsentanter bifaldt dette og foreslog, at de øvrige biblioteker i kommunen også opretter lignende klubber som tilbud til børnene i lokalområdet.

Børn læser børns litteratur

En faktor, der kan øge børns interesse for at skrive, er muligheden for efterfølgende at se sin egen tekst på tryk. Tilsvarende var det erfaringen blandt tænketankens medlemmer, at børns skrivelyst også i høj grad kan stimuleres af at læse *andre* børns tekster. Det blev således fremført, at eksempelvis skolerne i forbindelse med skriveprojekter og lignende optrykker elevernes tekster i mindre "bøger", der efterfølgende opstilles til udlån på skolebiblioteket. Publicering af tekster på internettet er en anden mulighed. Der blev i den forbindelse efterlyst et site specifikt for børn og unge til dette formål.

Skrivekonkurrencer

Konkurrencer kan ifølge tænketanken være et godt incitament for børn i mange sammenhænge – også når det gælder om at skrive og læse. Det blev således også foreslået, at der arrangeres flere større skrivekonkurrencer for børn og unge i kommunen, eksempelvis med et lokalt tema. Både skolerne, bibliotekerne og Børnekulturhuset blev i den forbindelse fremhævet som potentielle aktører, der kunne afvikle sådanne aktiviteter. Det blev videre foreslået, at en konkurrence også

kunne inddrage en eller flere af byens etablerede forfattere, eksempelvis i et dommerpanel, samt at der efterfølgende kunne udgives en bog indeholdende de bedste historier fra konkurrencen.

5. Anbefalinger til fremtidige initiativer

På baggrund af kortlægningen, drøftelserne i tænketanken samt indlæggene fra debatforumet på Århus Kommunes hjemmeside har projektgruppen og styregruppen opstillet en række anbefalinger til fremtidige initiativer på litteraturområdet i Århus Kommune.

Anbefalingerne er fremadrettede og skal ses som oplæg til den fremtidige litteraturpolitiske strategi i Århus Kommune.

5.1 En litteraturkoordinator

1. Det anbefales, at Århus Kommune afsætter økonomiske midler, således at der i en forsøgsperiode på to år kan ansættes en litteraturkoordinator

Tænketankens forslag om en litteraturkoordinator vurderes at være et relevant – og helt nødvendigt – første skridt i den fortsatte udvikling af det litterære miljø i Århus.

Det vurderes, at et forsøg med en litteraturkoordinator bør prioriteres som det væsentligste litteraturpolitiske indsatsområde, og at de erfaringer, der høstes herved, anvendes i de videre litteraturpolitiske prioriteringer.

Koordinatorens *væsentligste* opgaver bør som udgangspunkt være følgende:

- 1) *Vidensindsamling og formidling*
 - At indsamle viden om litteraturmiljøets tilbud og muligheder for byens potentielle og udøvende talenter samt at formidle information herom.
 - At indsamle viden om litteraturmiljøets øvrige aktiviteter og sikre formidling heraf til relevante parter i miljøet.
- 2) *Sparringspartner og rådgiver*
 - At rådgive og vejlede potentielle og udøvende talenter i forbindelse med deres kunstneriske udvikling.
 - At fungere som sparringspartner bl.a. for skoler og biblioteker.
- 3) *Netværksskaber*
 - At fungere som netværksskaber mellem byens mange litterære aktører, herunder særligt byens foreninger, biblioteker og skoler.
- 4) *Analysere og forberede eventuelle nye initiativer*

- At undersøge ønsker og behov for et evt. litteraturhus
- At afklare nødvendigheden af og behovet for en lokal litteraturportal
- At undersøge mulige samarbejdsrelationer til de kommercielle aktører i det litterære miljø (f.eks. forlag og boghandlere)

Drøftelserne i tænketanken gav et entydigt billede af, at litteraturmiljøet har et stort behov for en samlende figur, der dels kan være med til at styrke sammenhængen blandt byens mange grupper, dels kan skabe det nødvendige overblik over byens aktører, aktiviteter og tilbud og synliggøre og øge formidlingen af disse.

Meldinger fra tænketankens mange forskellige parter pegede imidlertid på, at det næppe er sandsynligt, at der blandt de frivillige aktører i litteraturmiljøet kan findes ressourcer til ulønnet at varetage den række af opgaver, som ønskes varetaget af en litteraturkoordinator.

Der anbefales en forsøgsperiode på to år. Dette giver for det første mulighed for at koordinatoren kan løfte en række konkrete opgaver. For det andet vil perioden være lang nok til, at der afslutningsvis kan gennemføres en kvalificeret erfaringsopsamling og afrapportering, som kan anvendes målrettet i forbindelse med de videre litteraturpolitiske beslutninger.

Herunder uddybes visse af koordinatorens arbejdsopgaver:

Ad. 1 og 3 Vidensindsamling og formidling samt netværksskaber

Der forekommer i høj grad at være et informationsunderskud blandt byens forskellige litterære aktører mht. hvilke muligheder og tilbud byen rummer. De aktører, der kunne varetage væsentlige formidlingsopgaver og henvise og vejlede potentielle og udøvende talenter, besidder således ikke den fornødne viden. En litteraturkoordinator vil indebære en betydelig styrkelse af miljøet, og vil alene via formidling af den relevante viden kunne forbedre vilkårene for de skrivende talenter og byens øvrige litteraturinteresserede.

M.h.p. at sikre inddragelse af hele miljøet anbefales det, at litteraturkoordinatoren varetager interesser for såvel byens litteraturinteresserede børn og unge som voksne samt særligt i forhold til byens potentielle og udøvende talenter.

Ad. 4 Analysere og forberede eventuelle nye initiativer

Litteraturhus

Ønsket om et fysisk samlingssted i form af et litteraturhus, der kunne fungere som et naturligt samlingspunkt i miljøet var centralt i tænketankens diskussioner. Det var imidlertid samtidigt tydeligt, at de konkrete ønsker pegede i forskellige retninger, både hvad angik målgruppe, husets størrelse og placering, aktiviteter i huset, driften af huset osv.

Ønskerne til og særligt behovet for et litteraturhus bør således undersøges nærmere, således at der kan fremlægges et konkret forslag til et koncept for huset, før der træffes nærmere beslutning herom.

Det anbefales derfor, at en litteraturkoordinator påtager sig ansvaret for at gennemføre en nærmere behovsafklaring og i samarbejde med relevante parter fra litteraturmiljøet at fremlægge et mere konkret forslag til, hvordan et litteraturhus kunne tænkes etableret.

En lokal litteraturportal eller hjemmeside

Det er vurderingen, at en århusiansk litteraturportal kunne være et væsentligt element i synliggørelsen af byens aktiviteter og tilbud samt være en naturlig del af en litteraturkoordinators arbejde.

På en række hjemmesider eksisterer der i dag allerede mange af de elementer, som tænketanken foreslog indeholdt på en sådan side. Eksempelvis rummer Børnekulturhusets hjemmeside en mindre oversigt over potentielle undervisere på børnekulturområdet, og websitet litlive.dk fungerer som landsdækkende arrangementskalender på litteraturområdet, om end det er langt fra alle arrangementer i Århus, der pt. figurerer på litlive.dk.

Det bør derfor i første omgang overvejes, om eksisterende hjemmesider kan udbygges i relation til ønskerne fra tænketanken, og om der alene via øget kendskab til eksisterende websites kan opnås det ønskede overblik over aktiviteter, aktører mv. i Århus.

Alternativt bør en række konkrete forhold afklares inden en etablering igangsættes. Der bør således tages stilling til, hvem der kan og bør etablere, drive og vedligeholde en sådan side. Der bør udarbejdes et koncept, herunder tages stilling til, om sitet skal opbygges som en egentlig hjemmeside med egne informationer eller som en portal, der primært linker til andre relevante hjemmesider. Førstnævnte er væsentligt mere ressourcekrævende hvad angår drift og vedligehold og forudsætter et tæt samarbejde med aktørerne på området, således at informationer og lignende kan holdes ajour.

Ressourceforbruget - tidsmæssigt såvel som økonomisk - i forbindelse med etablering, drift og vedligeholdelse af en ny lokal portal skal således opvejes i forhold til de muligheder, der er for at udbygge allerede eksisterende sites.

Det anbefales på baggrund heraf, at en litteraturkoordinator undersøger behovet for at etablere en lokal litteraturportal.

5.2 En litteraturskole for børn

2. Det anbefales, at Århus Kommune på sigt arbejder for etablering af en litteraturskole for børn

Et af de litteraturpolitiske mål er at styrke talentudviklingen i byen, og da netop tilbudene til potentielle talenter samt de børn og unge, der har særlige interesser for at *skrive* poesi og litteratur vurderes som begrænsede, vurderes tænketankens forslag om etablering af en litteraturskole som et relevant initiativ.

Det anbefales, at en litteraturskole opbygges som et tilbud, der konceptmæssigt ligner musikskolen og billedskolens tilbud. Dvs. et fritidstilbud til særligt interesserede børn og unge med professionel undervisning og med fokus på kvalitet og udvikling.

Det anbefales, at Kulturforvaltningen undersøger mulighederne for at etablere en litteraturskole – eksempelvis inden for rammerne af de retningslinjer, der er udstukket fra Kulturministeriet (jf. "Forsøg med kulturskoler og billedkunstneriske grundkurser", der er beskrevet i afsnit 3.3).

Da efterspørgslen efter en litteraturskoles tilbud imidlertid ikke på nuværende tidspunkt kendes, anbefales det, at der gennemføres et forsøg med et skriveværksted eller lignende, som et *sommerferietilbud* til folkeskoleelever i Århus Kommune i lighed med de øvrige sommerferietilbud, der udbydes via i Århus Kommunes ferieavis "Aktiv sommerferie".

5.3 Et aktivt og deltagende litteraturmiljø

3. Det anbefales, at de eksisterende ikke-kommunale litterære aktører aktivt tager ansvar for videreudviklingen af det litterære miljø i byen

Kortlægningen og drøftelserne i den litteraturpolitiske tænketank har givet indtryk af et bredt litterært miljø i Århus. Tilbuddene til litterært interesserede er mangeartede, og der afvikles litterære arrangementer og aktiviteter af et stort antal ikke-kommunale aktører i byen. Et varieret udbud af aktiviteter samt et stort antal aktive ikke-kommunale aktører er en forudsætning for et velfungerende litterært miljø i en by af Århus størrelse.

Det er vurderingen, at disse grupper spiller en afgørende rolle for en *videreudvikling* af miljøet m.h.p. at skabe bedre vilkår for byens talenter. Der opfordres således til, at byens foreninger og øvrige litterære aktører dels bidrager som aktiv sparringspartner og medspiller for en litteraturkoordinator, dels selv tager ansvar for at øge synligheden og samlingen af miljøet samt forbedrer netværksstrukturen og dialogen på tværs.

Der opfordres videre til, at de litterære foreninger tager initiativ til at iværksætte nogle af de forslag, der fremkom på tænketankens møder. F.eks. brug af opvarmningsoplæsninger, flere tværestetiske arrangementer osv. Miljøet opfordres ligeledes til at arbejde for etablering af en mentorordning.

5.4 Anbefalinger til øvrige kommunale initiativer

4. Det anbefales, at der på de århusianske folkeskoler samt på Hovedbiblioteket og lokalbibliotekerne arbejdes målrettet med at udbygge det igangværende arbejde med at styrke læse- og skrivelysten blandt børn og unge

Litteratur er et centralt felt i skolerne og på bibliotekerne. Med henblik på at sikre et lokalt forankret fokus på litteratur i den kommunale forvaltning anbefales det, at der i den kommende periode sættes særligt fokus på litteratur, støtte til talentudvikling og styrkelse af læse- og skrivelysten i skolerne samt på de kommunale biblioteker.

Eksempler på sådanne mulige tiltag skitseres herunder.

Læseklubber for børn og unge

Bibliotekernes læseklubber er blandt de lokalt forankrede aktiviteter for litteraturinteresserede børn og unge. Læseklubberne på bl.a. Hovedbiblioteket og Højbjerg Bibliotek samler således hver en mindre gruppe af børn og unge, som mødes om deres fælles interesse og bliver udfordret gennem diskussion af de læste bøger. På baggrund af de positive erfaringer med læseklubberne og med henblik på at sikre et bredt udbud af lokalt forankrede aktiviteter anbefales det, at flere lokalbiblioteker tager initiativ til at etablere tilsvarende læseklubber.

Lokalt fokus på stimulering af læse- og skrivelyst

Fra flere sider i tænketanken blev der efterlyst et tættere samarbejde mellem lokalbibliotekerne og skolerne, og det blev påpeget, at indsatsen over for børn i høj grad bør være lokalt forankret. Det anbefales i forlængelse heraf, at der i kommunens lokalsamfund arbejdes aktivt for at udvikles læse- og skrivelysten blandt børn og unge. Dette kunne eksempelvis ske via samarbejdsprojekter mellem lokalbibliotekerne og skolerne.

Litteraturen i fokus på nye måder på skolerne

En måde hvorpå folkeskolerne i Århus kunne sætte fokus på litteraturen er – som det blev foreslået af tænketanken – eksempelvis via afvikling af en *litteraturdag* på samme måde som der i dag hvert år op til efterårsferien gennemføres en idrætsdag. Litteraturdagen kunne gennemføres med inddragelse af alle elever, alternativt blot rettes mod ét bestemt klassetrin.

En inspirationsdag for lærere – som det ligeledes blev foreslået af tænketanken - kunne være en anden måde at skabe ideer til nye undervisningsmetoder og inspirere lærerne til at eksponere litteratur som kunstform.

Bilag 1: Den litteraturpolitiske tænketank

Foreninger

Astrid Gjesing (Litteratur i Århus)
Robert Christensen (Litteratur på Scenen)
Jeppe Ottov (Poetklub Århus)
Jacob Holm (Kulturselskabet Ventil)

Kulturinstitutioner

Merete Kirkegaard (Kulturcenter Huset)
Anne Line Sveller (Børnekulturhuset)

Århusianske forfattere

Louis Jensen
Svend Åge Madsen
Søren Jessen

Repræsentanter med tilknytning til flygtninge- og indvandrer miljøet

Munira Abdirisak Ali
Iván D.C.A. Guzmán (dansk forfatter, født i Chile)
Shadman Salih

Århus Kommunes biblioteker

Lone Hedelund (Gellerup Bibliotek)
Kirsten Kaae (Tilst Bibliotek)
Lisbeth Larsen (Hovedbiblioteket)

Århus Kommunes folkeskoler

Lisbeth Thue Hansen (Tilst Skole)
Lone Platz (Virup Skole)

Privatskoler

Marianne Abelsen (N. Kochs Skole)

Øvrige

Kirsten Lykke Hansen (Børneavisen.dk)
Martin Jørgensen (Århus Dag- og Aftenseminarium og JCVU)
Christian Dorph (Testrup Højskole)